

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Katedra školní a sociální pedagogiky

**Spolupráce školy s rodinou se zaměřením na  
waldorfskou pedagogiku**

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jiřina Pávková

Autor:

Jitka Zemánková

III. ročník, Vychovatelství

kombinované studium

**2009**

## ANOTAČNÍ LIST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce:

Spolupráce rodiny a školy se zaměřením na waldorfskou pedagogiku

Anotace:

Bakalářská práce je zaměřena na spolupráci rodiny a školy.

Obsahem bakalářské práce je charakteristika waldorfské pedagogiky a její některé zvláštnosti.

Teoretická část pojednává o zakladateli waldorfské pedagogiky Rudolfu Steinerovi, přibližuje historii vzniku této pedagogiky a charakterizuje její základní rysy.

Praktická část je založena na popisu forem spolupráce, na malém vzorku mapuje úroveň spolupráce rodičů běžných základních škol a rodičů škol waldorfských.

Klíčová slova:

formy spolupráce, spolupráce rodičů, spolupráce pedagogů, waldorfská škola

The Annotation:

The bachelor essay is focused on family and school cooperation. The topic of the work is the characterisation of the Waldorf education and some of its specifics. The theoretical part is about the founder of Waldorf pedagogy Rudolf Steiner, it describes a history of the formation of this type of education and it defines its main features. The practical part is based on a description of forms of the cooperation and it analyzes a level of the cooperation between parents and regular grade schools in comparison to Waldorf schools.

Key words:

forms of cooperation, parent's cooperation, educator's cooperation, Waldorf school

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury. Souhlasím se zapůjčováním práce a jejím zveřejňováním.

V Konětopech dne 30.března 2009

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji PhDr. Jiřině Pávkové za cenné rady, připomínky a náměty, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

# **OBSAH**

	str.
Úvod.....	1
<b>TEORETICKÁ ČÁST</b>	
<b>1 Waldorfská škola.....</b>	<b>3</b>
1.1 Myšlenkový tvůrce waldorfské pedagogiky.....	4
1.2 Filosofický základ waldorfské pedagogiky- antroposofie.....	7
1.3 Steinerův pohled na člověka /lidské tělo/.....	9
1.4 Historie waldorfských škol ve světě i u nás.....	10
1.5 Základní rysy waldorfské pedagogiky.....	12
<b>2 Waldorfská škola Příbram.....</b>	<b>13</b>
2.1 Historie školy.....	13
2.2 Současnost školy.....	14
2.3 Rámcový vzdělávací program.....	15
2.4 Charakteristika školního vzdělávacího programu.....	17
2.5 Družina.....	18
2.6 Zájmové útvary.....	22
<b>3 Formy výchovy – rodinná výchova.....</b>	<b>23</b>
<b>4 Spolupráce.....</b>	<b>27</b>
4.1 Dítě, rodič, pedagog.....	28
4.2 Formy spolupráce.....	30
4.3 Waldorfská škola a spolupráce s rodinou.....	32
4.4 Spolupráce školní družiny s rodiči.....	36
<b>5 Shrnutí teoretické části.....</b>	<b>38</b>

## **Praktická část**

<b>6 Cíle, hypotézy a metody práce.....</b>	<b>39</b>
<b>7 Zpracování průzkumného materiálu.....</b>	<b>42</b>
7.1 Vyhodnocení dotazníků pro rodiče.....	42
7.2 Vyhodnocení dotazníků pro pedagogy.....	48
<b>8 Shrnutí praktické části.....</b>	<b>55</b>
8.1 Rodiče.....	55
8.2 Pedagogové.....	57
<b>9 Potvrzení hypotéz.....</b>	<b>59</b>
<b>10 Závěr.....</b>	<b>60</b>
<b>11 Seznam použité literatury.....</b>	<b>61</b>
<b>12 Přílohy.....</b>	<b>63</b>

## ÚVOD

Dětství patří k nejvýznamnějším obdobím lidského vývoje, poznamenává charakter člověka a jeho chování. Od kvality dětství se později odvíjí kvalita života v dospělosti. Cestou k dosažení této kvality je výchova – v rodině, ve škole.

Každý rodič by rád pro své dítě to nejlepší. To samozřejmě nevyjímá ani vzdělání. Do roku 1989 bylo rozhodování o volbě vzdělání jednoduché, protože školství bylo minimálně rozrůzněné. V dnešní době však již mají rodiče velkou možnost výběru mnoha mateřských i základních škol, které pracují na základě různých principů a vzdělávacích programů. Při výběru takové školy si však rodič musí ujasnit, co očekává, jakou péči pro své dítě vyžaduje.

V mé čtrnáctileté praxi na Waldorfské škole v Příbrami bylo mnoho témat, kterými jsem se zabývala.

O spolupráci rodičů se školou a pedagogy jsem přemýšlela nejvíce.

Ráda bych zdůraznila, že podle mého přesvědčení je spolupráce pedagogů a rodičů nezbytná, neměla by chybět. Škola a rodina patří mezi základní instituce, které mají nenahraditelný vliv na výchovu a rozvoj osobnosti jedince. Je proto nezbytně nutné, aby spolu tyto dva subjekty spolupracovaly a aby tato spolupráce byla efektivní.

Každý z nás pochází z určité rodiny, vyrůstá v prostředí, které významně ovlivňuje náš další život. Velice záleží na přístupu rodičů, na jejich výchovných prostředcích a postupech. Nejúčinnějším prostředkem je metoda názorného příkladu, kdy děti velice často své rodiče napodobují. Mnozí z nás si říkají, že nikdy nebudou opakovat slova, gesta nebo postoje svých rodičů, ale přiznejme si, že si častokrát uvědomíme, že své rodiče nezapřeme.

Téma spolupráce rodičů a školy jsem si vybrala z následujících důvodů: pracuji na škole, která má k rodinám dětí velmi blízko. Waldorfská škola musí spolupracovat s rodiči jednotlivých žáků. A rodič musí spolupracovat se školou, kde se jeho potomek vzdělává. Teprve potom dostává výchova ucelenou podobu.

Vzhledem k tomu, že v současné době již pracuji ve školství, mám možnost se setkat s některými negativními jevy, které jsou důsledkem nefunkční rodiny. Výchova dětí je výsledkem naší práce, ať už kvalitní či nekvalitní. Mnohokrát jsem si při řešení výchovných či prospěchových problémů uvědomila, že mnohé z problémů jsou zapříčiněny právě nefungující rodinou a neochotou rodičů spolupracovat se školou či s institucemi, které se zabývají právě otázkou prevence či pomoci v obtížných situacích.

Předkládaná práce na malém vzorku mapuje úroveň a náplň spolupráce rodičů waldorfské školy.



## **Teoretická část**

### **1 Waldorfská škola**

Tento typ školy a druh vzdělávání existuje 90 let ve světě, který se v tomto období, v těchto 90 letech změnil k nepoznání, ve světě, v němž se změnil snad všechny předpoklady pro každou pedagogiku, pro každý školský model: změnil se charakter společnosti, změnil se společenské poměry, životní styl a svět povolání a profesních zaměření, životní prostředí a řada dalších okolností. Tento školský model však nejen přežil, ale dokonce se ve světě dynamicky rozvíjí. V roce 1955 (tedy 39 let od svého založení) existovalo ve světě jen asi 40 těchto škol, za dalších dvacet let, škol existovalo již 100, po dalších pěti letech, v roce, 1980, už 200, v roce 1990 jich bylo více než dvakrát tolik – 500 a dnes jich je v 57 zemích světa asi 900.

Řada principů, které jsou od počátku součástí koncepce waldorfských škol, se postupem doby začala objevovat a uskutečňovat i v ostatních typech škol a staly se teprve později, někdy i po desetiletích, velmi aktuální.

Školní vzdělávání chápou waldorfské školy jako vývojovou pomoc, jako podporu vývoje. Waldorfská škola se zaměřuje na to, co se ve kterém období v dětech rozvíjí a co je nutné v nich podpořit. Chceme-li rozvíjet celého člověka, nesmíme nic opomenout. Z toho vyplývá první důsledek pro školu: vzdělávací nabídkou školy musí být rozvíjeny vždy všechny duševní i tělesné kvality, myšlení, cit i vůle – hlava, srdce, ruce i nohy.

Dalším významným prvkem organizace školy je, že se na jejím životě podstatnou měrou podílejí i rodiče žáků. Účastní se všech důležitých okamžiků školy – svátků, slavností, bazarů, výletů, někdy dokonce v určitých projektech i spolu připravují nebo doprovázejí vyučování. Spolupráce rodiny a školy je nezbytným předpokladem pro zdárný vývoj žáků.

## 1.1 Myšlenkový tvůrce waldorfské pedagogiky – Rudolf

### Steiner

*„Celý život se podobá rostlině, která neobsahuje pouze to, co se nabízí oku, nýbrž uchovává ve svých skrytých hlubinách i budoucí stav. Kdo má před sebou rostlinu, jež vyvinula teprve listy, ví dobře, že se po nějaké době objeví na listnatém stvolu i květy a plody. A již nyní obsahuje rostlina skryté vlohy k těmto květům a plodům.“* ( Rudolf Steiner, 3.zář 1919, Stuttgart)

Rudolf Steiner se narodil v roce 1861 v Kraljenci na pomezí Rakouska a Uher (dnešní území Jugoslávie) v rodině řadového rakouského železničního úředníka. Po maturitě začal studovat matematiku a přírodní vědy na vysoké škole technické ve Vídni. Na univerzitě si také zapsal přednášky z filosofie, literatury, psychologie a medicíny. Zabýval se přírodovědnými experimenty, které ho dovedly k seznámení s Goetheho přírodovědnou metodou zkoumání. V jedenadvaceti letech byl požádán, aby v rámci velkolepé edice „Deutsche Nationalliteratur“ vydal a komentoval Goethovy přírodovědné spisy. V roce 1889 byl povolán do Goethova a Schillerova archivu ve Výmaru, aby připravil k vydání část Goethových přírodovědných spisů. Spis z roku 1886 „Hlavní linie teorie poznání Goethova světového názoru se zvláštním zřetelem na Schillera“ měl překlenout propast mezi novodobým myšlením a duchovním názorem. V roce 1891 vyšla Steinerova rozšířená doktorská práce „Pravda a věda“, zabývající se teorií poznání. V roce 1894 vydal svoji hlavní filosofickou práci „Filosofie svobody“. Když ukončil své editační práce ve Výmaru, přestěhoval se do Berlína, aby zde mohl být redaktorem kulturního časopisu „Magazín pro literaturu“.

Vedle svého studia, badatelské a autorské práce se Steiner stále více podílel na různé pedagogické činnosti. Soukromým vyučováním si financoval vlastní školní docházku a později i akademická studia.

V letech 1899 až 1904 působil v Berlíně jako učitel v dělnické škole. Vedle své mnohostranné veřejné činnosti procházel Steiner v tichosti systematickým duchovním školením, jež později vylíčil ve svých základních spisech, zejména pak ve spise „Jak

dosáhnout poznatky vyšších světů?“ a ve svých četných přednáškách. Okolo přelomu století získal nad svou schopností pozorovat nadsmyslové takovou kontrolu, že považoval za oprávněné, aby s ní vystoupil jako s vědeckým bádáním, jako s „duhovní vědou“.

Na podzim roku 1900 začal Steiner přednášet pro úzký kruh zájemců. Dne 8. října 1902 přednášel v Berlíně členům Spolku Giordana Bruna, jehož byl členem. Předseda tohoto spolku byl Steinerovou přednáškou nadšen a Steiner si získal jméno v předních vědeckých kruzích. Žil ale ve světě, který pokládal za samozřejmost, že má sám právo rozhodnout o tom, co je a co není vědecké. Proto byl Steiner označen za „theosofa“ a oficiální představitelé německé vědy ho léta přecházeli mlčením. Přednášel v rámci Theosofické společnosti, ale věcné rozdíly vedly v roce 1913 k jejich odloučení. Svůj výzkum Steiner nazval „antroposofií“ (z řeckého „anthropos“ člověk a „sofia“ moudrost), protože vedl k uvědomění si podstaty člověka.

Základní výsledky jeho zkoumání se stávaly zajímavými pro veřejnost. Na stále rostoucí požadavky a otázky svých spolupracovníků a žáků, odpovídal Steiner svými iniciativami. Napsal a zinscenoval čtyři mysterijní dramata a vytvořil nové pohybové umění eurytmii. Podle vlastních architektonických návrhů nechal postavit budovu v Dornachu, kterou nazval „Goetheanum“.

Ta se stala střediskem duchovní práce, antroposofického hnutí a sídlem různých druhů umění.

V těchto letech nevznikaly uvnitř antroposofického hnutí žádné iniciativy sociálního nebo pedagogického charakteru. V přednášce zvané „Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy“ se ale již objevily zárodky waldorfské pedagogiky. V závěrečných slovech Steiner zdůrazňoval, že duchovní impulsy musejí být uskutečňovány až do svých praktických důsledků.

Na jaře roku 1919 hrozila Německu občanská válka. Zhroutil se hospodářský život, šířil se hlad a epidemie. Mnoho lidí v té době podléhalo v politice a kulturním životě

extrémním směrům. O budoucnosti Německa a světa bylo slyšet rozmanité hlasy. Také Rudolf Steiner se rozhodl veřejně předložit vlastní koncepci nového sociálního pořádku. Základem tohoto pořádku byla tzv. „trojčlenná“ společnost, která pohlíží na oblasti hospodářského, právního a duchovního života jako na tři samostatně existující, vzájemně nezávisle spravované společenské funkce.

V tomto roce také Steiner zakládá první waldorfskou školu.

V první polovině roku 1922 kulminovalo jeho veřejné působení a to se také podepsalo na jeho zdraví. Musel vynakládat sílu, aby si uchoval vzpřímené držení, chůze ho namáhala.

V roce 1923 se Steiner uvolnil ze závazků, které byly na něho naloženy a obrátil se ke svým vlastním úkolům. Výsledkem byl nový styl jeho přednášek.

Až do 30.března 1925, kdy Steiner umírá, se věnoval přednáškové činnosti, pracoval v rámci Antroposofické společnosti a zabýval se zemědělstvím a zejména léčebnou pedagogikou. (Carlgren, 1991)

## 1.2 Filosofický základ waldorfské pedagogiky-antroposofie

Antroposofie není u nás příliš známa, přestože je rozšířena ve všech kontinentech a její praktická odvětví se úspěšně prosazují nejen v pedagogice, ale také v léčebné a sociální pedagogice, medicíně, farmacii, zemědělství a v umění.

Antroposofická společnost vznikla r. 1913 oddělením od theosofické společnosti. Její centrum je ve švýcarském Dornachu u Basileje.

Také u nás má antroposofické hnutí tradici již od r. 1913, jeho stoupenci však museli dvakrát svou činnost přerušit: za nacistické okupace a pod komunistickou diktaturou. Od prosince 1989 začali svou práci potřetí v rámci ustavené Antroposofické společnosti v ČSFR. (Baumann, 1999)

Stručně charakterizovat antroposofii není snadný úkol. Je to snad světový názor? Je to filosofie? Nebo snad ideologie, jak někdo tvrdí?

Lepší než uvádět různé charakteristiky je psát, co antroposofie chce, k čemu člověka vede, k čemu člověku pomáhá a čím chce být pro společnost.

Sám autor antroposofii vymezuje takto: *“To je v podstatě skutečná definice theosofie: Nech v sobě mluvit Boha, a co ti řekne o světě, to je theosofie. Antroposofie se dá charakterizovat tím, že řekneme: Postav se doprostřed mezi Boha a přírodu, nech člověka v sobě mluvit o tom, co je nad tebou a září do tebe, i o tom, co do tebe zasahuje zdola, a máš antroposofii, moudrost, kterou promlouvá člověk“.* (Baumann, 1999, str. 24)

Antroposofie poskytuje poznatky o vývojových zákonitostech světa a člověku, o jejich vzájemném vztahu, o jejich funkčním uspořádání, ale také o duchovních světech a jejich souhrě s hmotným světem. Tyto poznatky však nejsou cílem, ale prostředkem. Pokud člověk dokáže být bdělý, může se těchto poznatků dobrat sám. Antroposofie chce v člověku probouzet síly a schopnosti, které jsou mu předurčeny, jejichž získání však není automaticky dáno.

Bylo by jednoduché domnívat se, že stačí jen studovat spisy a přednášky Rudolfa Steinera a ono to v nás začne samo pracovat. My sami musíme pracovat; Rudolf Steiner nám nabízí řadu praktických cvičení. Antroposofická práce znamená např. tváří v tvář každému člověku si klást otázku „co potřebuješ, jak ti mohu pomoci“, při rozhovoru s druhým člověkem naslouchat a tímto člověkem se stávat, přitom sám sebe pozorovat, pozorovat své myšlenky, pocity i volní impulsy, své vlny sympatie a antipatie, své úsudky a předsudky. Během setkání s druhým člověkem si klást otázky, co mi toto setkání říká o mně samém, jakou to má se mnou souvislost. Neustále v sobě nechat znít otázky, kam mě vede můj osud. Nesnažit se na tyto i jiné otázky dávat hned odpovědi.

Antroposofie vede člověka i k vnějším sociálním činům, když mu nabízí uplatnění v některém z praktických oborů – waldorfské pedagogice, antroposofickém lékařství, dramatickém umění, stavitelském umění, sochařství a malířství,ologii, biologicko-dynamickém zemědělství, antroposofickém bankovníctví, eurytmii aj. Antroposofie by měla dávat nástroj k tomu, aby člověk mohl společně s jinými individualitami budovat lidské společenství a tvořit dílo nejvyšší, dílo sociální. Důležité je uvědomit si, že jestliže pracuji na svém vlastním vývoji, pomáhám tak lidstvu, a naopak, jestliže dělám něco pro ostatní, vzdělávám své vlastní lidství.

Antroposofie je především metodou poznání, experimentální duchovní vědou, která nestaví jen na zkušenosti smyslové, nýbrž i na zkušenosti duchovní. Poznatky, které přitom získává, nepředkládá k věření jako dogmata, ale jako příklady, které je možné ověřovat vlastní zkušeností.

Antroposofem se může stát nejen křesťan kteréhokoliv vyznání, ale i vyznavači jiných náboženských hnutí, ba i ateistický vědec, pokud je ochoten na sobě pracovat, učinit sebe sama předmětem experimentu a vnitřně se vyvíjet. Prvotní je zde hledisko svobodné vůle, kterou je třeba v zájmu lidské důstojnosti respektovat za každou cenu.  
(Baumann, 1999)

### 1.3 Steinerův pohled na člověka /lidské tělo/

Člověk je pro Steinera bytostí tří světů, reprezentovaných třemi druhy těla. Nejnižší stupeň spočívá v reálném světě a životu těla v něm, vlastní svět má *duše* a prostřednictvím *ducha* je člověku svět zprostředkováván. Úkolem člověka je, aby své „já“, které je vymezené tělem a duší, dokonale oduševnil cestou procítění. Úkolem vychovatele je, aby co možná nejlépe poznal bytost člověka, jeho skryté schopnosti a možnosti, které tvoří jeho podstatu.

(Grecmanová, Urbanovská, 1997)

Tři světy jsou u Steinera představovány třemi druhy těla. Steiner dělí dětský věk na tři stupně:

První období, do 7. roku dítěte, je obdobím rozvoje tzv. *fyzického těla* /hlava, hrud',končetiny/. Tělesné orgány nabývají správných forem. V této době je pro dítě stěžejní napodobování a příklad. Navíc je třeba pomáhat rozvoji dětské fantazie tím, že v tomto ohledu ponecháme dítěti co největší volnost. Krédem tohoto období je myšlenka: Svět je dobrý.

Ve druhém období, do 14. roku dítěte, se rozvíjí především tzv. *éterické tělo*, které je dodavatelem sil pro další rozvoj fyzického těla. Řídí tělesné procesy – dýchání, přijímání a zpracování stravy, vylučování, tepelnou regulaci a růst. V tomto období hraje velkou roli autorita a láska k vychovateli, jenž ji představuje. Utváří se zde vůle a charakter dítěte. Nejideálnější cestu k tomu viděl Steiner ve formě náboženských prožitků. Krédem tohoto období je myšlenka: Svět je krásný.

Třetí období, do 21. roku života, je charakterizováno vývojem tzv. *astrálního těla*. To je to, co vnímáme, co cítíme, jak uvažujeme. Jsou to zážitky, které probíhají u každého člověka specificky. Mluvíme o lidské duševnosti, duševní bytosti. Krédem tohoto období je myšlenka: Svět je pravdivý.(Baumann, 1999)

## 1.4 Historie waldorfských škol ve světě i u nás

Koncem roku 1918 Rudolf Steiner zahajoval nový přednáškový cyklus ve švýcarském Dornachu. Mezi posluchači byl také stuttgartský podnikatel a majitel továrny na tabákové výrobky Waldorf Astoria Emil Molt. Po konzultacích se Steinerem se rozhodl v obci Waldorf založit školu pro děti vlastních dělníků a dalších antroposoficky orientovaných rodin. A tak v roce 1919 vznikla první waldorfská škola: jako dvanáctiletá škola s jednotným výukovým obsahem pro všechny děti. Stala se první komplexní školou. Budoucí dělník zde získal stejné vzdělání jako budoucí akademik. Navštěvovalo ji 256 žáků. Postupně se však počet žáků zvýšil. Školu Steiner zorganizoval podle vlastních představ, z nichž se mnohé staly typickými zásadami života waldorfských škol v současnosti (vyučování v epochách, eurytmie, esteticko-rytmické vyučování, třídní učitelé a úzká spolupráce s rodiči).

Školy tohoto typu se poté začaly rozšiřovat po celém Německu, později po západní Evropě, po USA, Kanadě a Austrálii. Dnes existuje na celém světě zhruba 900 svobodných waldorfských škol, které se často nazývají školy Rudolfa Steinera a hlásí se tak k osobnosti zakladatele waldorfské pedagogiky. (Baumann, 1999)

Po změnách politického systému ČR v listopadu 1989 doba otevřela lidská srdce a myslí pro porozumění duchovním hodnotám. Novelizací školského zákona bylo u nás poprvé po půl století umožněno zakládání waldorfských škol.

Někteří lidé v naší republice byli již řadu let dobře obeznámeni s waldorfskými školami v Evropě. Vznikl spolek přátel waldorfské pedagogiky a další občanské iniciativy. Hned od prvních dnů byly pořádány veřejné přednášky a později i víkendové semináře s předními zahraničními lektory.

Ve veřejnosti v té chvíli vládlo velké nadšení a odhodlání k novým, svobodným činům společenským a kulturním. Na řadě míst vznikly iniciativy za založení



mateřských i základních waldorfských škol a do Evropy za poznáním dosud neznámých antroposofických aktivit v oblasti pedagogiky a medicíny se vydali významní činitelé místních správ, parlamentního školského a zdravotního výboru a ministerstva školství.

Záhy po začátku tohoto pohybu se různé iniciativy sdružily v Koordinační radě pro waldorfskou pedagogiku. Jejím cílem bylo zabezpečit zdravý zrod škol na vyzrálých základech propracované a osvědčené evropské waldorfské pedagogiky, koordinovat postup jejího rozvoje, udělit mu řád a proporce a směřovat vývoj k vnitřně silným, jednoznačným a důvěryhodným školám.

První waldorfské školy zde začaly vznikat postupně jednotlivými třídami s alternativním vzdělávacím programem hned po rozpadu komunistického režimu již od školního roku 1990/1991 (Písek, Praha 2). Většina současných waldorfských škol zahájila svou práci mezi lety 1991 – 1992 (Příbram, Ostrava, Praha 5, Pardubice, Semily). Pouze waldorfská škola v Brně (ve školním roce 2000/2001 dvě třídy) a v Praze 6 (ve školním roce 2000/2001 jedna třída) vznikly později. Souběžně vznikaly na různých místech waldorfské mateřské školy.

Pro zabezpečení kvality růstu waldorfského hnutí, zejména v pedagogickém umění, byl od počátku zorganizován vlastní vzdělávací systém postgraduálního specializovaného studia. Od roku 1992 do dnešní doby prošlo již téměř 150 frekventantů náročným studiem pětisemestrových seminářů v podobě víkendového studia, letních akademií a zahraničních stáží. Garance kvality se ujali docenti vzdělávacího semináře ze Stuttgartu a představitelé pedagogických fakult z Prahy a Ostravy.

S velkou pomocí evropských nadací a seminářů pro waldorfskou pedagogiku bylo možno získat v průběhu šesti let několik desítek lektorů z Holandska, Švýcarska a Německa pro špičkový vzdělávací program.

(Dostal, z přednášky 27.2.1998, interní tisk WŠ Příbram)

## 1.5 Základní rysy waldorfské pedagogiky

Školní vzdělávání chápou waldorfské školy jako vývojovou pomoc, jako podporu vývoje. Waldorfská škola se neptá v první řadě na to, co by všechny děti měly znát a umět v 1., 2. nebo 5. třídě podle nějakých abstraktních předpisů, ale především se ptá na to, co se ve kterém období v dětech rozvíjí a co je nutné v nich podpořit. Učební látka a její osvojení není smyslem a cílem vyučování, ale nástrojem a prostředkem k rozvoji různých duševních, tělesných a duchovních schopností a k podpoře celkového vývoje dítěte.

Základními rysy waldorfské pedagogiky je:

- vyučování postavené na poznání člověka
- koncentrované vyučování v epochách, které umožňuje probrat látku mnohem intenzivněji, ponořit se do tématu, prožívat ho po určitou dobu a pochopit tak jeho podstatu a souvislosti
- výuka je prodychnuta uměleckými, pohybovými a praktickými činnostmi, škola žije a dýchá, důraz na smyslové vnímání, prožitek
- práce s knihami a epochovými sešity
- projektové vyučování vázané na hlavní vyučování
- děti nejsou známkovány, vysvědčení dostanou ve formě slovního hodnocení, které je hlubokou úvahou nad dítětem, které učitel celý rok vedl, o vývoji jeho schopností a předpokladech k další práci
- princip jednoho třídního učitele od 1. do 8.-9. třídy, který pečuje o rozvoj osobnosti dítěte po celou dobu školní docházky
- úzká spolupráce rodiny a školy

## **2 WALDORFSKÁ ŠKOLA PŘÍBRAM**

### **2.1 Historie školy**

Po prvním opojení z nabyté svobody, záplavy nových myšlenek a proudů v pedagogice, po prvních přednáškách o waldorfské pedagogice, po počátečních kurzech v Písku a Štědróníně přišla z úst Tomáše Zuzáka (jednoho ze zahraničních lektorů – druhým byla Ludmila Kučerová) otázka: „Tak kdy začnete učit jako waldorfští učitelé?“ Pro většinu z tehdejších kolegů, přestože byli waldorfskou pedagogikou nadšeni, byl přechod od teorie k praxi přece jen velkým krokem do neznáma. Chyběla legislativa i důvěra okolí ke zcela netradičnímu pojetí výuky.

V Příbrami byla, po několika přednáškách pro rodiče, které organizoval Mgr. Vladimír Nejedlo ( „duchovní otec“ příbramské waldorfské školy), otevřena v září 1991 1. třída s 25 prvňáčky. Název alternativní přesně vyjadřoval stupeň vývoje této školy, která byla teprve u zrodu. Ve výuce sice byly používány waldorfské principy, ale ke skutečné waldorfské pedagogice měla vést ještě daleká cesta. Tehdy měla škola jediného učitele (zároveň ředitele, školníka, údržbáře i vychovatele v jedné osobě).

(Kronika WŠ Příbram)

## 2.2 Současnost školy

Celý název zní Waldorfská škola Příbram, Základní škola, Gymnázium a Střední odborné učiliště.

Dnes již máme 13 tříd a na škole pracují kromě třídních učitelů i odborní učitelé, učitelé odborného výcviku spolu s vychovatelkami v družině. Na první a druhý stupeň základní školy navazuje gymnázium, čtyřletý studijní obor s esteticko-výchovnými předměty a tříleté učební obory – umělecký truhlář, umělecký kovář a zámečnick a učební obor krejčí. Studenti a učni navštěvují společnou třídu. Čtrnáct dní (= jedna epocha) se učí dohromady všeobecným předmětům, v dalších čtrnácti dnech mají učni praxi a gymnazisté probírají učivo do hloubky. I při společné výuce však učitelé pracují s třídou jako na malotřídce.

Toto pojetí má samozřejmě své výhody i nevýhody. Výhody jsou jasně patrné především v sociálním pohledu na soužití studentů a učňů, kdy společná výuka nevytváří tak silné bariéry mezi nimi, jako je to v oddělených vzdělávacích zařízeních. Vyšší všeobecné vzdělání učňů a naopak větší praktické zaměření studentů „harmonizuje“ jednostrannost jednotlivých oborů. Nevýhodou je větší ekonomická a časová náročnost při sestavování rozvrhu.

Pro samosprávné řízení a vnitřní atmosféru školy jsou důležité pedagogické konference, které se konají každý týden a jejichž úkolem je vzájemná porada učitelů o otázkách výchovy a vzdělávání; zabývají se vlastní pedagogickou činností učitelů a problémy jednotlivých tříd a žáků; konference jsou také místem dalšího vzdělávání učitelů školy. (Riško, 2003/3,4, str.73)

## 2.3 Rámcový vzdělávací program

Schválením zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále školský zákon) a Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) byly také waldorfské školy postaveny před úkol vytvořit si svůj vlastní školní vzdělávací program v rámci státem stanovených pravidel.

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

Jazyk a jazyková komunikace

Matematika a její aplikace

Informační a komunikační technologie

Člověk a jeho svět

Člověk a společnost

Člověk a příroda

Umění a kultura

Člověk a zdraví

Člověk a svět práce

Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je tvořen očekávanými výstupy a učivem. V rámci 1. stupně je vzdělávací obsah dále členěn na 1. období (1. až 3. ročník) a 2. období (4. až 5. ročník). RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci *3. ročníku* (1.období) jako **orientační** a na konci *5. ročníku* (2.období) a *9.ročníku* jako **závazné**.

*Učivo* je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako *prostředek k dosažení očekávaných výstupů*. Učivo, vymezené v RVP ZV, je **doporučené** školám k distribuci a k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. Na úrovni ŠVP se stává učivo **závazné**. (RVP ZV, str. 10-11, VÚP Praha 2005)

Při tvorbě školního vzdělávacího programu bylo třeba rozčlenit a rozpracovat vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů do vyučovacích předmětů, případně ho doplnit v učebních osnovách tak, aby bylo zaručené *směřování k rozvoji klíčových kompetencí*.

Z jednoho vzdělávacího oboru mohl být vytvořen jeden nebo více vyučovacích předmětů, případně mohl vyučovací předmět vzniknout integrací vzdělávacího obsahu více vzdělávacích oborů.

Výhodou RVP ZV je, že umožňuje propojení vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tematických okruhů, případně vzdělávacích oborů. Přínosem je také to, že při vzniku ŠVP vzájemně spolupracovali všichni učitelé, podařilo se propojovat vhodná témata společná jednotlivým vzdělávacím oborům a posílil se nadpředmětový přístup ke vzdělávání.

RVP ZV však představuje pro waldorfskou školu také mnohá úskalí. Protože waldorfská pedagogika respektuje věkové charakteristiky dítěte a nechce předčasně zavádět do učení abstraktní myšlení, je její učební plán specifický a v mnohém se odlišuje od učebních plánů základních škol.

Asi největší problémy nastávaly při nutnosti dodržet závazné očekávané výstupy na konci 5.ročníku a v omezení časové dotace u některých předmětů.

## 2.4 Charakteristika školního vzdělávacího programu

Waldorfská škola je všeobecně vzdělávací jednotnou školou, poskytující vzdělání dětem od 6 do 18 let. Po dokončení povinné školní docházky umožňuje naše škola žákům pokračovat ve vzdělání buď tříletými uměleckými obory, které jsou zmíněny v předešlé kapitole, nebo čtyřletým studiem gymnázia. Žáci mohou také přejít na kteroukoliv jinou střední školu či odborné učiliště.

Hlavním cílem školy je rozpoznat možnosti, vlohy a nadání každého dítěte, pomáhat mu v poznávání světa a sebe sama tak, aby se vzděláním a výchovou stávalo svobodným člověkem, samostatným a zodpovědným za sebe a svět. Ve vzdělání odpovídajícím individuálním možnostem a věkovým stupňům dítě poznává a prožívá svět přírody, svět lidí a svět duchovní kultury, učí se chápat smysl poznatků pro sebe, pro svou sebepřeměnu, své sebezdokonalování. Dítě vstupuje přiměřeně svým rostoucím vnitřním silám do kultury národa a lidstva. Osvojuje si mateřský jazyk a cizí jazyky, poznává vědy o přírodě, společnosti, základy umění, což spolu s tělovýchovou, pracovní a uměleckou činností umožňuje jeho zdravý tělesný, duševní a duchovní růst, rovnovážný rozvoj rozumu, citu a vůle. Vyučování je založeno na vzájemném porozumění a spolupráci učitele a žáků navzájem.

Učiteli musí být zajištěn volný prostor pro vlastní originální a tvůrčí zpracování učební látky v rámci dodržení cílů vzdělávacího programu. Je jednou z životních podmínek waldorfské pedagogiky, že má učitel právo k exemplárnímu postupu v jednotlivých předmětech. S ohledem na věkové a individuální zvláštnosti svých žáků a zároveň podle specifik dané třídy, může učitel tvořivě přizpůsobovat výuku tak, aby učební látku zpřístupnil všem dětem a dal jim tak možnost osvojit si nové poznatky. (Vzdělávací program WŠ Příbram, 1996, str.9)

## 2.5 Školní družina

Školní družina je základní formou výchovy mimo vyučování. Školní družina navazuje specifickým způsobem na vzdělávací činnost základní školy. Není však přímým pokračováním vyučování, ani je nikterak nenahrazuje.

(Pávková, Pavlíková, Hrdličková, Hájek, 1999)

Hlavním posláním je zabezpečení zájmové činnosti, odpočinku a rekreace žáků. Vhodné střídání práce a odpočinku přispívá k odstranění únavy z předchozí školní činnosti, učí děti ušlechtilé zábavě, pomáhá uspokojovat a rozvíjet jejich kulturní potřeby a rozmanité zájmy.

Mimo činnosti výchovně- vzdělávací plní školní družina i funkci sociální, tzn. dohled nad žáky po určitou dobu před nebo po skončení vyučování. Školní družina pracuje v kontextu dalších subjektů nabízejících aktivity mimo vyučování (zájmové útvary, ZUŠ apod.).

Směrným cílem výchovně – vzdělávacího programu školní družiny je výchova zdravé osobnosti, odolné vůči negativním společenským vlivům, která bude znát svou cenu a najde si své místo ve zdravé sociální skupině. Prostřednictvím volnočasových aktivit je dosahováno hlavních cílů: vybavit jedince žádoucími vědomostmi, zkušenostmi, dovednostmi a postoji.

Školní družina je místo pro:

- radost
- regeneraci sil dětí po vyučování
- zájmové vyžití dětí
- rozvíjení kreativity
- posilování sebevědomí
- seberealizaci
- hru, pohyb a další spontánní činnosti
- komunikaci a sociální kontakty



Školní družina je organizační součástí školy. Budova školní družiny se nachází v domečku v zahradě u 3. MŠ, vchod kovanou bránou z ulice Hrabákova, má k dispozici 3 místnosti. Dále má možnost využívat ke své činnosti i jiné prostory školy: tělocvičnu, školní zahradu a hřiště, knihovnu, kuchyňku.

Školní družina je přednostně určena pro děti první, druhé a třetí třídy.

Provozní doba koreluje s vyučováním na prvním stupni základní školy a je přizpůsobená potřebám rodičům.

Pravidelný měsíční poplatek činí 50,- Kč a platí se do 15. daného měsíce vychovatelce. Za rok se od dětí vybírá balíček papírových kapesníků, ovocný sirup, balíček čaje nebo 50,- Kč na pitný režim. Vychovatelka při ranní službě vaří čaj do skleněných konvic, které zajistili rodiče. Voda se odebírá ze zásobníku, ten rovněž zajistili rodiče. Voda se získává od stálého dodavatele (rodiče), který zajišťuje v zásobníku 1x ročně odvápnování.

S sebou děti mají podepsané přezůvky, je-li náhradní oblečení, též podepsané.

#### **Provoz školní družiny:**

Pondělí	7.00-16.00
Úterý	7.00-16.00
Středa	7.00-17.00
Čtvrtek	7.00-16.00
Pátek	7.00-16.00

**Aby nebyla narušena atmosféra a činnost všech dětí, mohou si rodiče své děti vyzvedávat v čase do 13:30 hod a dále pak od 15:00 hod.**

Průběh družinového dne:

Družina začíná fungovat v 7.00 hod, děti si mohou dle vlastní volby hrát, v 7:45 hod děti v doprovodu vychovatele odcházejí ke svým třídám, zde si je přebírá jejich učitel.

V době oběda si děti od učitele vychovatelka převezme a začíná program. Do 13 hod je odpočinková část, kdy děti poslouchají vyprávění nebo čtení. Následuje zájmová činnost-rukodělná, nácvik divadla atd. Během rekreační činnosti mají děti možnost pohybu na školní zahradě či ve školní tělocvičně.

Školní družina slouží k výchově, vzdělání a rekreaci žáků. Svou funkci naplňuje odpočinkovými, rekreačními, zájmovými činnostmi a přípravou na vyučování.

Ve školní družině probíhá pravidelná výchovně – vzdělávací činnost v kmenových odděleních. Vychází z dílčích cílů a je daná týdenní skladbou zaměstnání a rozpracovaná v měsíčních plánech. Zahrnuje činnosti ze všech výchovných a vzdělávacích oblastí. Její nedílnou součástí je i průběžná nabídka spontánních aktivit a příprava na vyučování v podobě rozšiřování a upevňování poznatků.

Při veškerých činnostech ve školní družině se vychází ze zásad požadavků pedagogiky volného času. Na zřeteli máme zejména požadavek dobrovolnosti, zajímavosti a zájmovosti, aktivity a seberealizace, citlivosti a citovosti.

Tematické zaměření ve školním roce 2008/2009

**Září** - zahájení školního roku, rozdělení dětí do jednotlivých oddělení, cestování - vyprávění dětí o zajímavých místech, která samy navštívily (fotodokumentace, mapy z cest), pravidla chování v družině, svátek sv. Michaela

**Říjen** - dopravní výchova - hry zaměřené na dopravní tematiku, návštěva dopravního hřiště, základy první pomoci, podzimní hry, výroba a pouštění draků

**Listopad** - přírodověda - zaměření na sběr přírodních materiálů pro praktické dovednosti, výroba světýlek z dýní, svátek sv. Martina

**Prosinec** - příprava na vánoční svátky, vánoční zvyky, součástí přípravy na vánoční svátky bude práce na výrobcích pro vánoční jarmark na naší škole, pomoc s přípravou na vánoční slavnost

**Leden** - umělecké dovednosti - příprava dramatických vystoupení- představení pro celou družinu, pro rodiče, Tři králové

**Únor** - masopust- výroba masek, masopustní zvyky

**Březen**- měsíc knihy - hovoříme o knihách, zacházení s knihami, výstavka týkající se tohoto tématu, návštěva městské i školní knihovny, vynášení Moreny

**Duben** - svátky jara - pomoc s přípravou pro Jarní slavnost, vítání jara se promítne také v nové výzdobě chodeb školy, velikonoční zvyky

**Květen** - turistika čtení, výroba a praktické využívání turistických map, plavecký výcvik

**Červen** - sportovní dny- společné družinové přebory a hry v přírodě, Jánská slavnost

## 2.6 Zájmové útvary

I v této oblasti má Waldorfská škola Příbram velkou pomoc v řadách rodičů. Pracují s dětmi v odpoledních hodinách, často bez nároku na honorář. Dětem předávají své zkušenosti, učí je novým dovednostem. Rodiče tak mohou děti pozorovat v rámci jiné atmosféry než je při vyučování, v jiné sociální skupině. Svým pozorováním mohou pedagogovi pomoci zodpovědět otázky, na které pedagog hledá odpovědi.

V odpoledních hodinách mohou žáci školy docházet do zájmových útvarů, např. loutkohereckého, přírodovědného, výtvarného, do dětského pěveckého sboru, skautského oddílu, na keramiku, vaření, řezbářství apod. Vedoucími těchto kroužků jsou jak učitelé, tak také rodiče a prarodiče žáků.

Ve volných hodinách mohou žáci navštěvovat školní knihovnu, ve které mají zdarma přístup k počítačům s připojením na internet.

Žonglování

Sportovní hry

Loutkoherecký kroužek

Rukodělné činnosti

Školní orchestr

Školní pěvecký sbor

Dřevořezba

Brdská stopa

### **3 Formy výchovy – rodinná výchova**

*„ S úctou dítě přijmout, s láskou vychovat, se svobodou propustit“.* (Rudolf Steiner, 1920)

Výchova napomáhající plnému a mnohostrannému rozvoji osobnosti se uskutečňuje v celé společnosti. Podílejí se na ní školská zařízení, na ní navazují mimoškolské výchovně –vzdělávací organizace a velký podíl na ní má i rodinná výchova.(Jůva,1997)

#### Rodinná výchova

Jedním ze základních předpokladů zdravého duševního vývoje dítěte je, aby vyrůstalo v prostředí citově vřelém a stálém. Na první pohled se to zdá být docela samozřejmé. Ale někdy je potřeba hodně sil pro splnění těchto dvou podmínek. Ta první požaduje, aby rodiče měli své dítě rádi. Ta druhá požaduje, aby se měli rádi navzájem. Aby dovedli vytvořit společenství, které potrvá po celý život, ve kterém bude všem dobře a do kterého se budou všichni rádi často vracet.

Rodina jako základní sociální jednotka, ve které žije většina občanů a ve které jedinec nachází uspokojení svých základních potřeb, která mu poskytuje místo pro trávení volných chvil i prostor pro osobní štěstí, se tradičně podílela na výchově mládeže i dospělých. Rodina je místo, kde se jedinci dostává přirozenou formou četných podnětů a zkušeností, kde se na každém kroku učí přístupu ke skutečnosti a kde si osvojuje základy svého sociálního chování. V rodině se utvářejí jeho představy a pojmy světonázorové, politické a morální, pracovní i estetické.

Naše společnost očekává od rodiny pozitivní přínos z hlediska mnohostranného rozvoje základních osobnostních kvalit všech jejích členů. Rodina totiž není, jak se někdy zjednodušeně soudí, jenom místem, na kterém se uskutečňuje výchova dorůstající generace. Svými vlivy působí rodina na utváření lidského profilu všech

svých členů, soužitím v rodině se všichni její členové- at' si to již uvědomují či nikoliv- dále rozvíjejí, přetvářejí a proměňují.

Důrazem pro výchovnou úlohu rodiny samozřejmě neoslabujeme význam školy, společenských organizací, kulturních institucí a hromadných sdělovacích prostředků pro výchovu mládeže i dospělých. Škola vnáší do výchovy řád a logiku, které z ní vytvářejí stále dokonalejší a ucelenější systém. Mimoškolní organizace a instituce ji obohacují o neopakovatelné, názorné a emotivní podněty a zážitky. Rodina pak výchově poskytuje onu přirozenost, bezprostřednost a aktuálnost.

Rodinná výchova se uskutečňuje mnoha prostředky. Na prvním místě – a v tom je její specifická – rodina rozvíjí své členy veřejným míněním, tj. souborem typických názorů a přístupů ke skutečnosti, jejichž nositelem je převážná část členů rodiny. Toto veřejné mínění určité rodiny není přitom neměnné, je utvářeno jednotlivými členy rodiny, je průmětem jejich prožitků, zkušeností a přesvědčení získaných na pracovišti, v přátelských skupinách i pod tlakem událostí každodenního života. V tomto složitém poli probíhá rozvoj osobnosti každého člena rodiny a samozřejmě především dorůstající generace, těch, kteří se teprve vyrovnávají s představami o životě, o světě, o společnosti, o jejích hodnotách, ideálech a normách a kteří se v jejích duchu učí jednat, případně v – deformovaných podmínkách - učí se je obházet nebo ignorovat.

Společnosti není samozřejmě lhostejné, jaké je veřejné mínění rodiny, jakým směrem rodina na své členy působí, jaké ideje, názory i formy chování na ně přenáší. Celým souborem prostředků – aparátů vědeckým, podněty uměleckými i vlivy politickými – se snaží dosáhnout toho, aby se veřejné mínění rodiny formovalo ve shodě s ideály naší společnosti a v tomto smyslu pak působilo na její členy. Nakolik toho dosahujeme, natolik se rodina stává významným pomocníkem při realizaci výchovy našich občanů a důstojným partnerem výchovy školní a mimoškolní.

Významným prostředkem rodinné výchovy je sám obsah rodinného života, tj. společné zájmy, které rodina sleduje, společná účast na činnostech vědecké, kulturní, pracovní i sportovní povahy. Rodina má možnost poskytovat svým členům, zvláště pak dětem, mnoho zajímavých zkušeností a zážitků ze všech oblastí našeho života.

Velký prostor má rodinná výchova v oblasti estetické a kulturní. Právě v rodinných podmínkách se často u jedince probouzejí první umělecké zájmy a podpora rodiny mu většinou umožní dopracovat se mnohdy i vynikajících výsledků na poli umění i mimoumělecké estetiky, jakož i při jejich aplikaci v životě. Dobře víme, co může učinit v oblasti tělesné a sportovní výchovy mladé generace. Za většinou vrcholných sportovních výkonů stojí zkušenosti a stálá podpora rodiny, její tradice, sportovní zájmy, nemalá pomoc a někdy i oběti.

Tradičně bývá rodina spojována také s rozvojem morálních kvalit jedince. Mnoho může rodina učinit především pro výchovu kladného vztahu k práci.

Svým životním stylem, zapojením jednotlivých členů do rodinné dělby práce i vzájemným příkladem se může stát školou pracovitosti, školou lásky k práci i školou radosti z práce dobře vykonané. Naopak mnohé deformace našich občanů ve vztahu k práci mají své kořeny již v rodinných podmínkách. Mnoho může rodina vykonat také z hlediska výchovy k ukázněnosti. Nakolik se v rodině vytváří pevný životní řád a režim, natolik se často bezděčně přenáší na její jednotlivé členy, kteří si pak navykají na požadavek ukázněnosti jako samozřejmost.

Školy i mimoškolní výchovně-vzdělávací zařízení si dobře uvědomují výchovnou úlohu rodiny právě při rozvoji těch nejcitlivějších stránek osobnosti, tj. jejich postojů ke skutečnosti, jejich názorů, přesvědčení a ideálů, jejich zájmů, potřeb a adekvátních forem chování. Bez spolupráce škol a mimoškolních výchovně-vzdělávacích zařízení s rodinou se podstatně snižuje naděje, že nejen ve vzdělávání mladé generace, ale také v její výchově v užším smyslu plně dosáhneme potřebných a požadovaných výsledků. (Jůva, 1997)

Hlavní odpovědnost za výchovu dítěte spočívá od nepaměti na rodičích. Rodiče a děti byli však začleněni do větších společenství, jako jsou rody, vesnické či městské obce, církve, stát. Výchova dětí nebyla vždy zcela soukromou záležitostí rodičů, podílely se na ní např. různé veřejné instituce.

Od 18. století se správcem veřejného zájmu na výchově místo církve postupně stával stát. Ten vychovává hlavně prostřednictvím učitelského personálu škol. V dnešní době má každý mladý člověk mnoho vychovatelů a každý vychovatel mnoho spoluvychovatelů.

K ideálním představám o „společném výchovném působení rodičů a školy“ patří právo rodičů spolupůsobit na školní výchovu. Společná odpovědnost rodičů a školy za výchovu a vzdělávání dítěte vyžaduje spolupráci obou nositelů výchovy, která je založena na důvěře. Škola a rodiče se podporují při výchově a vzdělávání, rodiče mají učitelům pomáhat a naopak. (Brezinka, 1996)

Srovnáme-li situaci dítěte dříve a nyní, najdeme několik výrazných rozdílů. Hlavní odlišnosti mezi výchovnými podmínkami dnešního dítěte a dítěte před několika desetiletími můžeme shrnout do několika pojmů: absence pevných a jasných vztahů v bezprostředním okolí dítěte, nedostatek reálných zážitků a pro dítě pochopitelných činností jeho blízkých, nedostatek mezigeneračních kontaktů a se vším předchozím související častý pocit nezařazenosti, bezradnosti a neukotvenosti mnohých současných dospělých ve vlastním životě. (Smolková, 2008)

Jako pedagogové bychom měli mít na zřeteli, z jakého rodinného zázemí dítě do školního prostředí vstupuje, a tak k němu také přistupovat a pracovat s ním podle jeho možností. Musíme brát ohled na rodinnou situaci daného dítěte.



## **4 Spolupráce**

Spolupráce je velice důležitá ve všech oblastech našeho života. V bakalářské práci se zaměřuji na spolupráci rodičů a pedagogů. Tato spolupráce se však netýká pouze kulturních a školských zařízení. Základní škola často vyhledává a pomáhá rodičům navazovat spolupráci s pedagogickými centry, s pedagogicko-psychologickými poradnami, s logopedickými odborníky.

Spolupráce s jiným člověkem aktivuje mozkovou činnost a zlepšuje nám zmapování informací. Učení je dítětem lépe přijímáno v atmosféře spolupráce. U dítěte, které žije mezi lidmi, se probouzí přirozená sociální potřeba spolupráce, potřebuje se dělit o své pocity, zkušenosti, očekává ocenění své činnosti a jednání, kladnou odezvu na svůj problém.

Kdyby spolupráce rodičů a učitelů nebyla na úrovni vzájemné důvěry a tolerance, kdyby spolu nejednali rodiče, pedagogové i děti jako partneři, dítě by se nemuselo rozvíjet tak kvalitně a jistým způsobem by mohlo i strádat. Velice záleží na profesionalitě pedagogických pracovníků, jak dovedou získat rodiče ke spolupráci. Cílem by měl být harmonický rozvoj dítěte.

(Steinemann, z přednášky 23.9.2003, interní tisk WŠ Příbram)

Každý rodič by rád pro své dítě to nejlepší. To samozřejmě nevyjímá ani vzdělání. Do roku 1989 bylo rozhodování o volbě vzdělání jednoduché, protože školství bylo minimálně rozrůzněné. V dnešní době však již mají rodiče velkou možnost výběru mnoha mateřských i základních škol, které pracují na základě různých principů a vzdělávacích programů. Při výběru takové školy si však rodič musí ujasnit, co očekává, jakou péči pro své dítě vyžaduje.

## 4.1 Dítě, rodič, pedagog

Každý rodič má právo pro své dítě vybrat cestu, po které si půjde pro výchovu a vzdělání.

Rodiče by mělo zajímat, kdo na jejich dítě působí, kdo jej vyučuje.

Waldorfská škola je školou, kterou si vybírají rodiče, kteří jsou ochotni procházet institucí společně s dítětem a pedagogem. Hledají cestu, která není klasická.

Waldorfská škola je cestou, která umožňuje rodičům jít po ní s dítětem, vědět kam jde a podílet se na ní. Ale toto by nemělo být výsadou pouze waldorfských škol, ale i škol ostatních.

Významnou součástí výchovně vzdělávací práce je i spolupráce s rodinou žáků. Je zřejmé, že děti, které vyrůstají v atmosféře lásky, jsou duševně i fyzicky zdatnější. Lépe se i učí. Naopak děti, v jejichž rodině citové zázemí chybí, se stávají problémovějšími. Ve všech případech je důležité, aby pedagog a rodina co možná nejlépe spolupracovali, aby se vzájemně informovali o své činnosti ve škole a mimo ni. Víme, že mnoho rodičů není z různých důvodů schopno se výchově dětí plně věnovat. Zejména na prvním stupni se doporučuje stále vyjadřovat důvěru v dobrý výsledek a vážit si každého projevu zájmu o spolupráci. Dnešní žáci, ale ani rodiče se s pochvalou v životě moc nesebkávají. Mnohem častěji slyší kritiku. Je tedy úkolem pedagoga i tento handicap vyrovnávat a udržet, popřípadě vzbudit zájem žáků i rodičů o vzdělání. Milá slova a projevy pochopení jsou nejdůležitějšími stimuly dětí a rodičů.

(Rosecká, 2001)

Ve waldorfské škole otevřeně sdělujeme rodičům svoje záměry a očekávání. Totéž umožňujeme jim. Rodiče informujeme o způsobech a metodách práce, o cílech, ke kterým směřujeme. Pro rozvoj dobrého a konstruktivního vztahu je nezbytná vzájemná důvěra. Čím dříve se nám podaří rodiče přesvědčit, že máme společný zájem, kterým je zdravý vývoj jejich dětí, tím lépe se nám bude spolupracovat. Ve waldorfských školách se nám osvědčilo zahajovat třídní schůzky společnou prací. Rodiče např. malují pod vedením třídního učitele stejně jako děti v hodinách výtvarné výchovy. Společná práce sblíží rodiče mezi sebou a vzniká tak dobrý rodičovský kolektiv, který může pedagoga podpořit v případě nepříznivých situací.

Každým dnem se mi potvrzuje důležitá věc. Ví-li rodič, proč má svého potomka na waldorfské škole, má o několik problémů méně. Waldorfská pedagogika není jenom pro pedagogy, ale pokud se pedagogikou zabývají i rodiče, má jejich dítě opravdu štěstí a prožije krásné dětství.

Další důležitá věc je ta, že dítě by mělo cítit a vnímat spojitost mezi učitelem a rodiči. Dítě by mělo vědět, že se rodiče scházejí s učitelem, rodič by měl stát za svým pedagogem a pedagog za rodiči. To vše přinese další dávku klidu a pomoci do dětského života.

## 4.2 Formy spolupráce

Dva hlavní modely spolupráce škol s rodinou jsou:

- tradiční model „rodič jako klient“ školy – rodiče jsou závislí na informacích pedagogů, rozhodovat mohou jen okrajově, pouze dohlížejí a kontrolují práci dětí a školy, pedagogy jsou rodiče vnímáni jako nekompetentní osoby
- nově prosazovaný model „rodič jako partner“ – rodiče jsou aktivní v rozhodovací sféře, jsou vnímáni jako dostatečně kompetentní, mohou přispět k přípravě a realizaci školních projektů svými znalostmi a dovednostmi. (Dvořáček, 2004)

### Formy spolupráce

#### Třídní schůzky

Tradiční forma setkávání rodičů a pedagogů. Fungují na principu předávání informací, jaké má jedinec známky, kdy pojedete na školu v přírodě a kolik stojí učebnice. Je projednávána aktuální práce školy, jednotlivé třídy a jednotlivých žáků. Většinou jsou třídní schůzky neoblíbené pro malou diskretnost.

#### Písemná forma

Další forma je forma dopisování, jde o krátká písemná neformální sdělení rodičům. Písemnou informaci posílají pedagogové v případě problému. Pokud žák ve škole provede cosi špatného, napíše se zpráva. Málokterý rodič se přijde do školy zeptat, co se stalo, proč se to stalo. Kus papíru, pár písmen. Tohle rodičům a pedagogům stačí? Škoda, že se forma dopisování nepoužívá i pro pochvalná slova.

#### Telefon

V případě většího problému se pedagog spojí s rodičem telefonicky. Jde o rychlé předání informací, dobré pro domluvu dalšího postupu při řešení aktuální věci.

## Internet

V současné době se využívá i internet. Učitel zapisuje známky do tabulky, každý žák má svůj kód, pod nímž rodiče mohou vidět hodnocení svého dítěte.

### **4.3 Waldorfská škola a spolupráce s rodinou**

Velmi důležitá pro práci školy je co nejširší a mnohostranná spolupráce rodičů a pedagogů. Kvalitní spolupráce rodiny a školy je založena na vzájemné otevřenosti a důvěře rodičů a pedagogů. Otevřenost a důvěra se vytváří vstřícností učitelů (školy), kteří pravidelně informují rodiče o principech výchovy a vzdělávání ve škole jako o individuálním vývoji jejich dítěte.

Spolupráce je velice důležitá ve všech oblastech našeho života. Významnými vychovateli školního dítěte jsou rodiče a pedagogové. Pro zdravý vývoj osobnosti dítěte je důležité, aby vychovatelé „táhli za jeden provaz“, aby rodiče měli pochopení a porozumění pro waldorfskou pedagogiku i pro individuální výchovná opatření učitelů vůči jejich dítěti a aby v nich učitele podporovali. Zároveň je žádoucí, aby se učitelé orientovali ve speciální situaci každého dítěte a co nejlépe znali i jeho domácí zázemí. To platí hlavně o třídních učitelích, kteří mohou informovat učitele odborných předmětů na pedagogických konferencích a v osobních rozhovorech.

#### **Formy spolupráce**

##### Třídní schůzky

Samozřejmostí by měly být třídní večery – třídní schůzky, které se konají jednou za dva měsíce. Rodiče společně hovoří o chování dětí, o třídním kolektivu. Společně řeší problémy, učitel rodiče seznamuje s probíranou látkou, atmosférou ve třídě. Učitel má na každou třídní schůzku připraveno povídání o vývojové fázi dítěte.

##### Individuální konzultace

O samotném prospěchu a chování jednotlivých dětí hovoří učitel s rodičem o samotě. Nejčastěji to bývá při návštěvě rodiny, kam by třídní učitel měl zavítat alespoň

jednou do roka. Při takové návštěvě vidí učitel věci, které by jinde neviděl a ani by mu je nikdo neřekl.

Nic nelze nahrát, rodina je v domácím prostředí, na prostředí je zvyklá a všichni členové domácnosti se po malé chvilce chovají, jako kdyby žádný učitel u nich doma nebyl. Otec nebo matka Vám řeknou věci, které by při běžném setkání nesdělili. Jsou to velmi vzácné a někdy až důvěrné informace. A právě tyto střípečky Vám pomohou vysvětlovat mnoho jevů. Někdy za malou chvilku pochopíte, proč např. dítě reaguje tak jak reaguje. Nebo pochopíte, proč je při třídním výletu nesamostatné. Existuje plno a plno příkladů. A na nás (učitelích) teď je, abychom s informacemi od rodičů pracovali a pokud je třeba i dítěti pomohli.

#### Třídní akce

Další výbornou formou jsou společné oslavy narozenin dětí. Jedno odpoledne se děti se svými rodiči sejdou u oslavence a sláva může začít. Pedagog je tady jako host, nemusí kontrolovat děti, nemusí nikoho hlídat. Má volno a toto volno je velmi vhodné k pozorování svého okolí. Vidíte, jak rodiče s dětmi komunikují, jaké jsou reakce, jak často rodiče děti oslovují nebo naopak.

Neméně zajímavá spolupráce je tzv. třídní práce. Rodiče, děti a pedagog pracují na věci, která bude patřit do třídy, všichni pracují společně, vidí společný cíl.

#### Jarmark

Dvakrát do roka rodiče organizují Velikonoční a Vánoční jarmark. Rodiče se mezi sebou musí domluvit, vyzdobit a připravit školu na akci. Často se v den „D“ ve škole sejdou děti, rodiče, pedagogové a ostatní veřejnost. Je krásné vidět a prožívat oslavy jara a Vánoc.

## Koncerty

Jakoby na oplátku za jarmarky připravují pedagogové škol Velikonoční a Vánoční koncerty, které probíhají v divadelním sále naší školy. Setkání, které je nasyceno zvláštní „vůní“. Rodiče vidí výsledky práce, vidí své děti, učitele, kteří společně zpívají ve školním sboru.

## Měsíční slavnosti

A jako poslední formu spolupráce bych zmínila tzv. Měsíční slavnosti. Škola zve na slavnost rodiče, příbuzné, veřejnost. Příchozí mají příležitost zúčastnit se toho, o čem jim děti vyprávějí, při veřejných i neveřejných vystoupeních žáků. Zažijí recitaci básní, eurytmické cvičení, společný zpěv, hudbu a hry rozvíjející motivy z vyučování – a to i v podání jiných tříd než jen té, kterou navštěvuje jejich vlastní dítě. Rodiče se přesvědčí o tom, že se děti učí a pracují.

## Návštěvy v hodinách

Rodičům je umožněna přítomnost na libovolném vyučovacím předmětu.

## Den otevřených dveří

Pedagogové společně s rodiči podávají informace příchozím.

## Rada rodičů

Ve waldorfských školách se rodiče obvykle podílejí i na práci poradních orgánů kolegia (organizačního a personálního grémia), jedenkrát měsíčně se zástupci rodičů mohou účastnit i konference učitelů. Mají také možnost účastnit se vzdělávacích nebo uměleckých kurzů pro pedagogy. Tak se tyto školy stávají místy setkávání, společné práce a celoživotního vzdělávání.



Pravidelně každý měsíc se schází užší pracovní skupina, tzv. Rada rodičů, kterou tvoří zástupci všech tříd. Rada rodičů je v úzkém kontaktu s kolegiem školy. Její zástupci se zúčastňují organizační části pravidelné konference pedagogů- předávají připomínky, návrhy, informace.

Náročnost povolání waldorfského učitele vyžaduje nutnost trvalého vzdělávání. Také tady se snaží Rada rodičů své pedagogy podporovat.

Pomáhá zajišťovat prakticky i finančně pobyt zahraničních lektorů. Protože waldorfská škola potřebuje nejen vzdělané pedagogy, ale také vzdělané rodiče, pořádá Rada rodičů každý měsíc přednášky pro veřejnost, které mají vztah k waldorfské pedagogice a k oborům s ní související.

Finanční prostředky získává Rada rodičů prostřednictvím členských příspěvků, darů a podílu na zisku z jarmarků.

Svoji roční činnost hodnotí členové na valné hromadě, která se koná každoročně v únoru.

## 4.4 Spolupráce školní družiny s rodiči

Za velmi důležitou je nutno považovat spolupráci vychovatelek s rodiči a dalšími rodinnými příslušníky. Vychovatelky a rodiče jsou partnery při výchově dětí. Partnerský vztah předpokládá dobrou vzájemnou informovanost, komunikaci, respektování.

Úroveň vztahu mezi vychovatelkami a rodiči závisí na způsobech jednání a postojích obou stran.

Vychovatelé jako profesionálové v oblasti výchovy mimo vyučování musí umět informovat rodiče o svých výchovných záměrech, přesvědčit je o správnosti svých postojů. Zároveň musí být ochotné přijmout informace od rodičů, zvažovat je a eventuálně korigovat své výchovné postupy.

Partnerský vztah předpokládá dialog, právo účastníků sdělit a být slyšen.

(Hájek, 2003)

Mezi klasické a v naší škole ověřené formy spolupráce patří:

- individuální rozhovor
- telefonický rozhovor
- písemný kontakt
- návštěva třídní schůzky

Individuální rozhovory probíhají ve stanovených konzultačních hodinách, v rámci třídních schůzek, při předávání nebo vyzvedávání dětí z družiny.

Velmi dobré zkušenosti máme i s netradičními formami:

- dny otevřených dveří ve školní družině- rodiče mohou být přítomni na výchovných činnostech
- turistické putování- pravidelné sobotní vycházky do blízkého okolí
- pracovní den – sobota – většinou se jedná o šití hraček pro družinové děti
- jarní, podzimní úklid školní zahrady

## **5 Shrnutí teoretické části**

Smyslem teoretické části bylo představit waldorfskou pedagogiku, představit jejího myšlenkového tvůrce Rudolfa Steinera.

Z teoretické části vyplývá pedagogicko-psychologický pohled na rodinu, je vidět, že i v proudu času má rodina stále jasná pravidla. Škola navazuje na rodinnou výchovu a podněcuje vzájemnou spolupráci. Je však jisté, že nejdůležitější pro dítě je primární skupina, která v sobě zahrnuje nejenom rodiče, sourozence, ale také prarodiče. Škola v žádném případě nemůže nahradit nefungující rodinu, neboť citové zázemí je výsadou rodiny. Každé dítě touží po pohlázení, vlídném slovu, touží být pro někoho důležité, užitečné, cítit, že ho má někdo rád. Výchova není jenom o příkazech, o vysvětlování, ale především o lásce, pocitu důležitosti, úcty a sounáležitosti. To všechno jsou slova, která by každý z rodičů i vychovatelů měl mít v přítomnosti dětí vždy na paměti a měl by se snažit je uvádět do praxe.

Je podána charakteristika Waldorfské školy Příbram.

Je zřejmé, že rodiče a pedagogové mohou vykonávat pro výchovu nejvíce, když se vzájemně shodují a když vychovávají ve stejném smyslu. Mají tak více společného, než si většina lidí uvědomuje. Patří k tomu zájem o dobro dětí, znalost nebezpečí, jímž jsou děti vystaveny, vědomí spolu-zodpovědnosti za jejich duševní kvality a radost z dařící se výchovy. Spolupráce se může dařit tím lépe, čím lépe plní každý z partnerů svoji vlastní úlohu v systému výchovného vzdělávání. K tomu patří, že nepomáhají jen rodiče učitelům, ale naopak i pedagogové rodičům. Stejně jako potřebují školy cítit podporu ze strany rodičů, i rodiče samotní potřebují podporu školy.

## **PRAKTICKÁ ČÁST**

### **6 Cíle, hypotézy a metody průzkumu**

#### Cíle práce

1. zjistit, zda si rodiče a pedagogové vybírají školu s ohledem na vzdělávací program
2. zjistit, co si rodiče a pedagogové představují pod pojmem spolupráce
3. zjistit formy spolupráce vybraných škol
4. zjistit, zda je spolupráce na obou typech škol dostačující či naopak
5. zjistit, zda výběr školy ovlivňuje míru spolupráce rodičů a pedagogů

#### Hypotézy práce

1. Předpokládám, že výběr konkrétního kurikula ovlivňuje kvalitu spolupráce mezi rodiči a školou
2. Předpokládám, že filosofie waldorfské pedagogiky má vliv na spolupráci školy a rodičů

#### Metody a organizace průzkumu

Pro zjišťování odpovědí na sledované otázky jsem použila tyto metody:

- a) dotazník pro rodiče z klasických základních škol
- b) dotazník pro rodiče z waldorfských škol
- c) dotazník pro pedagogy klasických základních škol
- d) dotazník pro pedagogy waldorfských škol

Dotazník je vždy určen pro hromadné šetření a pro opatřování statistických dat. Lze jím získat informace o obtížně dostupných faktech, a to od větší skupiny osob, s nimiž není osobní kontakt.

Metoda dotazování - dotazník - byla zvolena při získávání informací a názorů od rodičů a pedagogů z klasických základních škol a škol waldorfských. Dotazníky byly s otázkami kombinovanými, někde mohli respondenti odpovědět pouze ano, ne, u některých otázek jim byla dána možnost rozepsat odpověď.

Otázky kladené rodičům a pedagogům se týkaly způsobu forem kvality vzájemné spolupráce. Pro rodiče z klasických základních škol bylo sedm otázek, rodičům z waldorfských škol bylo položeno otázek osm. Pedagogové z obou typů škol odpovídali na osm otázek.

Otázky zjišťovaly zájem o vzájemnou spolupráci, spokojenost v tomto vztahu, rodičům z waldorfských škol byla položena jedna otázka navíc, zjišťovala seznámení s waldorfskou školou.

Všechny dotazníky byly vybaveny hlavičkou, která obsahovala instrukce a pokyny k vyplnění.

V příloze jsou přiloženy čtyři druhy dotazníků, čisté i vyplněné.

V další části práce jsou používány tyto zkratky:

KZŠ- klasická základní škola

WŠ- waldorfská škola

#### Popis zkoumaného vzorku

Vzorek tvořili rodiče a pedagogové ze dvou klasických základních škol a třech škol waldorfských. Pro rodiče KZŠ bylo připraveno 350 dotazníků, pedagogům ze stejných škol bylo rozdáno 55 dotazníků.

Pro rodiče WŠ bylo připraveno 420 dotazníků, pedagogům ze stejných škol bylo rozdáno 60 dotazníků.

## Průběh průzkumu

Na zvolených klasických základních školách jsem při osobní návštěvě vysvětlila svůj záměr průzkumu, v jedné škole se mi garantem pomoci stal výchovný poradce, na druhé škole vychovatelka školní družiny. S oběma jsem byla v telefonickém kontaktu. Školy mi vyplněné dotazníky vrátily ve stanoveném termínu.

Na dvou zvolených waldorfských školách jsem spolupracovala s kolegy, které osobně znám. Telefonicky jsem je požádala o pomoc, poštou zaslala dotazníky, které se mi vrátily ve stanoveném termínu.

Na kmenové škole jsem na pravidelné čtvrtěční konferenci požádala kolegy o pomoc s vyplněním dotazníků potřebných k mé bakalářské práci. Zároveň jsem je požádala o možnost návštěvy jejich třídních schůzek, kde jsem rodičům vysvětlila svůj záměr průzkumu.

Některé vyplněné dotazníky jsem obdržela již následující den po schůzce.

Podle zpráv ze škol reagovali respondenti vstřícně, kdo spolupracovat nechtěl, dotazník si vůbec nebral.

Školy se zájmem čekaly na vyhodnocení průzkumu, byla to pro školy dobrá zpětná reakce.

## 7 Zpracování průzkumného materiálu

### 7.1 Vyhodnocení dotazníků pro rodiče

Cílem tohoto šetření bylo:

1. zjistit, proč si rodiče vybrali právě tento typ školy
2. zjistit, co si rodiče představují pod pojmem spolupráce
3. zjistit, jaké jsou formy spolupráce v obou typech škol
4. zjistit, zda je spolupráce rodičů a pedagogů dostačující či naopak
5. zjistit, zda je spolupráce důležitá a zda má přínos pro jejich dítě

Výzkum dotazníkem probíhal na třech waldorfských školách /WŠ/ a na dvou klasických základních školách /KZŠ/. Výběr škol byl náhodný.

Bylo rozdáno 420 dotazníků pro rodiče z waldorfských škol /A-C/, 350 dotazníků pro rodiče z klasických základních škol /D-E/.

Škola	Počet rozdaných dotazníků (ks)	Vrácené dotazníky		Celkem	
		Počet (ks)	%	ks	%
A	220	190	86,4%	420	85,0%
B	100	86	86,0%		
C	100	81	81,0%		
D	200	112	56,0%	350	58,9%
E	150	94	62,7%		

Z rozdaných 770 dotazníků pro rodiče bylo vráceno 563 ( 73,1%). Větší návratnost byla z WŠ (o 26,1 %).



## Vyhodnocení jednotlivých otázek

Každá otázka je zpracována do tabulky, ve které jsou uvedeny odpovědi rodičů z obou typů základních škol. Rodiče WŠ odpovídali na jednu otázku navíc. Bylo zjišťováno, jak se dozvěděli o existenci waldorfské školy. Ostatní otázky byly ve smyslu stejné pro oba typy základních škol. Odpovědi jsou seřazeny sestupně podle nejčastějších odpovědí.

### **1. otázka**

<b>Proč jste si vybrali právě tuto školu?</b>	
<b>Rodiče KZŠ</b>	<b>Rodiče WŠ</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>- blízkost bydliště</li><li>- docházka staršího dítěte, dobré zkušenosti</li><li>- dobré předávání vědomostí, dobrá příprava na další studium</li><li>- dostatečné množství aktivit, kroužků</li><li>- doporučení známých</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- individuální přístup k dětem</li><li>- zájem o alternativu, jiný způsob výuky</li><li>- dobrá spolupráce učitelů a rodičů – řešení problémů</li><li>- pedagogická činnost je spojena s danou filosofií</li><li>- je brán ohled na přirozený vývoj dítěte</li><li>- přátelské prostředí</li></ul>

Rodiče KZŠ na prvním místě uvádí blízkou dostupnost jejich domova, dřívější dobré zkušenosti se starším dítětem, záleží jim na tom, co škola naučí, kolik dítě přijme vědomostí, již se nezabývají jakým způsobem.

Rodiče WŠ na prvním místě uvádějí přístup k dětem, vlastní zájem o jiný způsob výuky, dále pak spolupráci pedagogů a rodiny, atd.

## 2. otázka

<b>Co si představujete pod pojmem spolupráce – rodina a škola?</b>	
<b>Rodiče KZŠ</b>	<b>Rodiče WŠ</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>- účast rodičů na akcích školy</li><li>- společné řešení konkrétních problémů-škola pomůže, poradí</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- vzájemná a otevřená komunikace</li><li>- vzájemné souznění a vstřícnost z obou stran</li><li>- vzájemná pomoc</li><li>- podílení se na činnostech a chodu školy</li><li>- společně řešit problémy</li><li>- oboustranná aktivita</li><li>- společné studium vývojových fází dítěte</li></ul>

Rodiče KZŠ si často pod pojmem spolupráce představují společné řešení problémů, očekávají radu a podnět k dalšímu postupu, účast rodičů na školních akcích.

Pro rodiče WŠ pojem spolupráce představuje vzájemnou a otevřenou komunikaci, vzájemné souznění a vstřícnost obou stran.

## 3. otázka

<b>Jak spolupracujete s pedagogy a školou?</b>	
<b>Rodiče KZŠ</b>	<b>Rodiče WŠ</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>- společné akce, činnosti, besídky</li><li>- materiální pomoc</li><li>- plníme požadavky a přání učitelů, které mají</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- rodičovská setkání, schůzky</li><li>- rozhovory o dítěti</li><li>- příprava slavností, jarmarků</li><li>- akce pro děti a rodiče</li><li>- technická pomoc</li></ul>

Spolupráce v KZŠ se rozvíjí hlavně v oblastech společných školních nebo třídních akcí, materiální pomoci, rodiče se snaží splnit to, co jejich učitel či vychovatel chce.

Hlavní způsoby spolupráce rodičů WŠ jsou: společný pohled na dítě, setkávání na třídních schůzkách, i tím podporují svého učitele, příprava slavností a jarmarků, materiální výpomoc.

#### 4. otázka

<b>Zdá se vám spolupráce dostačující nebo byste volili i jiné způsoby?</b>			
<b>Rodiče KZŠ</b>		<b>Rodiče WŠ</b>	
<b>ANO</b>	<b>181</b>	<b>ANO</b>	<b>357</b>
<b>NE</b>	<b>25</b>	<b>NE</b>	<b>0</b>
Jiné způsoby: - více se s učiteli setkávat, naučit se s nimi mluvit		Jiné způsoby: - více rozhovorů o dítěti, ale není tolik času	

Téměř všichni z obou typů škol považují spolupráci za dostačující. Rodiče KZŠ mají před pedagogy určitý respekt, někteří se nepovažují za partnery, neumí s pedagogy vést rozhovor, mají k tomu málo příležitostí.

## 5. otázka

<b>Má spolupráce rodiny a školy vliv na to, jak se dítě ve škole cítí?</b>			
<b>Rodiče KZŠ</b>		<b>Rodiče WŠ</b>	
<b>ANO</b>	<b>206</b>	<b>ANO</b>	<b>357</b>
<b>NE</b>	<b>0</b>	<b>NE</b>	<b>0</b>
Jaký? - dítě vnímá zájem o školu - při kladném vztahu – lepší pracovní nasazení - dítě bere školu jako součást svého života		Jaký? - dítě má větší důvěru ve známé prostředí - dítě se cítí bezpečně, jistě - dítě vnímá spojitost rodiče a učitele - plynulý přechod z domova do školy	

Všichni rodiče z KZŠ i WŠ si myslí, že spolupráce školy a rodiny má vliv na to, jak se dítě ve škole cítí. V celku se shodují na tom, že se pak dítě ve škole cítí lépe, rodiče WŠ považují jako důležité, že se dítě cítí ve škole bezpečně a jistě.

## 6. otázka

<b>Co vzájemná spolupráce dítěti přináší?</b>	
<b>Rodiče KZŠ</b>	<b>Rodiče WŠ</b>
-učitel lépe pohlíží na dítě	- jednotné působení na dítě – dítě cítí vnitřní klid, pocit bezpečí, důvěru - spolupráce rodičů a učitelů- zájem o dítě

Více jak polovina rodičů KZŠ si myslí, že pedagog na dítě lépe pohlíží. Rodiče WŠ považují za nejdůležitější jednotné působení na dítě, díky partnerskému vztahu vnímá dítě zájem o svou osobu.

### 7. otázka

<b>Myslíte si, že rodič:</b>		
	<b>Rodiče KZŠ</b>	<b>Rodiče WŠ</b>
<b>a) může spolupracovat</b>	<b>56</b>	<b>34</b>
<b>b) má právo spolupracovat</b>	<b>150</b>	<b>323</b>

72,8 % rodičů KZŠ si myslí, že rodič má právo spolupracovat. Rodiče WŠ jsou o spolupráci přesvědčeni (90,5 %), v mnoha dotaznících byla zaznamenána odpověď - spolupráce je nezbytná.

### 8. otázka

<b>Jakým způsobem jste se poprvé dozvěděli o existenci waldorfských škol?</b>	
z novin: 35 od známých: 146 z televize: 38	Jinak: 138 - návštěva mateřského centra - v rámci svého studia-zájem o alternativu - z literatury

Více jak polovina respondentů (rodičů) se o existenci waldorfských škol dozvěděla prostřednictvím známých, velká skupina jinými způsoby, které jsou uvedeny v tabulce.

## 7.2 Vyhodnocení dotazníků pro pedagogy

Cílem tohoto šetření bylo:

1. zjistit, proč si pedagogové vybrali tento typ základní školy
2. zjistit, co si pedagogové představují pod pojmem spolupráce
3. zjistit, jaké jsou formy spolupráce na školách
4. zjistit, zda je spolupráce rodičů a pedagogů dostačující či naopak
5. zjistit, zda je spolupráce pro pedagogy důležitá a zda má přínos pro dítě

Výzkum probíhal na třech waldorfských školách / WŠ/ a dvou klasických základních školách / KZŠ/. Výběr základních škol byl náhodný. Bylo rozdáno 60 dotazníků pedagogům WŠ /A-C/ a 55 dotazníků pedagogům KZŠ / D-E/.

Škola	Počet rozdaných dotazníků (ks)	Vrácené dotazníky		Celkem	
		Počet (ks)	%	ks	%
A	25	25	100,0%	60	88,3%
B	10	9	90,0%		
C	25	19	76,0%		
D	30	21	70,0%	55	69,1%
E	25	17	68,0%		

Z rozdaných 115 dotazníků pro pedagogy bylo vráceno 91 ( 79,1%). Větší návratnost byla z WŠ (o 19,2%).

## Vyhodnocení jednotlivých otázek

Každá otázka je zpracována do tabulky, ve které jsou uvedeny odpovědi pedagogů z obou typů škol. Všechny otázky byly ve smyslu stejné pro oba typy škol. Odpovědi jsou seřazeny sestupně podle nejčastějších odpovědí pedagogů.

### 1. otázka

<b>Z jakého důvodu jste si vybrali právě tuto školu?</b>	
<b>Pedagogové KZŠ</b>	<b>Pedagogové WŠ</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>- volné pracovní místo v blízkosti bydliště</li><li>- kvalitní pomůcky a vybavení</li><li>- zaujal mě způsob organizace a vedení školy</li><li>- příjemné prostředí</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- na dítě se hledí jako na celého člověka, nejen na intelekt</li><li>- zájem o alternativu</li><li>- filosofie školy je v souladu s filosofií mou</li><li>- na základě přečtené literatury a přednášek</li><li>- akceptování individuality dítěte</li></ul>

Pedagogové KZŠ z větší části získali pracovní místo v blízkosti bydliště, někteří hledali kvalitní podmínky práce - vhodné vybavení pro výuku. Jen několik učitelů zaujal způsob práce ve škole, prostředí.

Pedagogové WŠ považují za hlavní důvod jiný pohled na dítě, na jeho duševní stránku. Je pro ně důležitý přístup k dětem a filosofické pozadí waldorfské pedagogiky.

## 2. otázka

<b>Co si představujete pod pojmem spolupráce – rodina a škola?</b>	
<b>Pedagogové KZŠ</b>	<b>Pedagogové WŠ</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>- komunikace</li><li>- vzájemná pomoc</li><li>- oboustranná informovanost</li><li>- zájem o dítě</li><li>- společné akce školy</li><li>- vstřícnost</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- komunikace</li><li>- vzájemná spolupráce</li><li>- společná výchova dítěte</li><li>- vzájemné předávání a poznávání</li><li>- účast rodičů ve třídě, na akcích, společné prožívání ročních svátků</li><li>- otevřené a pravdivé jednání</li></ul>

Učitelé obou typů škol mají podobnou představu o spolupráci. Vidí v ní zejména vzájemnou pomoc a pochopení. Pro učitele WŠ spolupráce představuje zejména společnou výchovu dítěte, partnerský vztah. Na prvním místě u obou škol je dobrá komunikace.



### 3. otázka

<b>Potřebujete spolupracovat s rodiči?</b>			
<b>Pedagogové KZŠ</b>		<b>Pedagogové WŠ</b>	
<b>ANO</b>	<b>38</b>	<b>ANO</b>	<b>53</b>
<b>NE</b>	<b>0</b>	<b>NE</b>	<b>0</b>
Proč?  - vytvoření nejoptimálnějších podmínek k rozvoji dítěte doma i ve škole - získávání co nejvíce poznatků o dítěti, rodině - máme společný zájem – spokojené dítě		Proč?  - jednotné působení na dítě - poznávání způsobu života a postojů rodiny - důležité pro harmonický rozvoj dítěte - pomoc dítěti na cestě jeho životem - pro dítě je dobré vidět, že rodiče a učitelé „táhnou za jeden provaz“	

Všichni učitelé z obou typů škol uvedli, že je pro ně spolupráce s rodiči nezbytná. Na prvním místě důvodu uvádějí jednotné působení na dítě, znalost dítěte.

### 4. otázka

<b>Jakým způsobem spolupracujete s rodiči?</b>	
<b>Pedagogové KZŠ</b>	<b>Pedagogové WŠ</b>
- tvořivá odpoledne - besídky, výlety, rodičovská sdružení - jarmarky - konzultační hodiny	- společné schůzky, návštěva v rodinách - rozhovory o dětech - jarmarky, slavnosti - třídní akce - příprava divadla pro děti - rozhovory o pedagogice

Formy spolupráce jsou na obou typech škol podobné, převažují společné akce - besídky, slavnosti, výlety. Speciální formou a WŠ je návštěva v rodině a pravidelné individuální rozhovory o dítěti.

### 5. otázka

<b>Zdá se vám spolupráce dostačující nebo byste volili i jiné způsoby?</b>			
<b>Pedagogové KZŠ</b>		<b>Pedagogové WŠ</b>	
<b>ANO</b>	<b>28</b>	<b>ANO</b>	<b>50</b>
<b>NE</b>	<b>10</b>	<b>NE</b>	<b>3</b>
Jiné způsoby:  - měla by být větší důvěra rodičů v učitelskou profesi - nabídka převyšuje trend, ze strany rodičů není velký zájem - záleží na rodičích, zda využijí nabídnuté činnosti		Jiné způsoby:  -způsoby jsou dostačující, jen získat více času	

Naprosté většině pedagogů se zdá spolupráce dostačující jak v KZŠ, tak i ve WŠ. Několik pedagogů z KZŠ si stěžovalo na nezájem ze strany rodičů.

## 6. otázka

<b>Má spolupráce školy a rodiny vliv na to, jak se dítě ve škole cítí?</b>			
<b>Pedagogové KZŠ</b>		<b>Pedagogové WŠ</b>	
<b>ANO</b>	<b>38</b>	<b>ANO</b>	<b>53</b>
<b>NE</b>	<b>0</b>	<b>NE</b>	<b>0</b>
Jaký?  - dítě ví, že rodina zná školní prostředí - pocit jistoty a bezpečí - oboustranně - na celkový rozvoj osobnost - společné cíle		Jaký?  - jistota dítěte ve škole - důležitost jednotné výchovy - dobrá atmosféra – dítě se cítí dobře - důvěra dítěte	

Celých 100 % pedagogů z obou typů škol si myslí, že jejich spolupráce s rodinou má vliv na pocity dítěte ve škole. Hlavní vliv vidí v pocitu jistoty a bezpečí dítěte.

Pedagogové KZŠ uvádějí jako důležité znalost prostředí a dění v něm a učitelé WŠ opět důležitost jednotné výchovy, škola je propojena s domovem dítěte.

## 7. otázka

<b>Pracovali jste ve škole jiného typu?</b>			
<b>Pedagogové KZŠ</b>		<b>Pedagogové WŠ</b>	
<b>ANO</b>	<b>5</b>	<b>ANO</b>	<b>10</b>
<b>NE</b>	<b>27</b>	<b>NE</b>	<b>43</b>
<p>Pokud ano, můžete porovnat způsoby spolupráce? Lišily se?</p> <p>- venkovská škola – více spolupráce, více příjemné prostředí, blíže k dětem i jejich rodinám</p> <p>- rozdíl ve vedení, v přístupu k personálu, k dětem, vzájemné vztahy</p>		<p>Pokud ano, můžete porovnat způsoby spolupráce? Lišily se?</p> <p>- potlačování individuality, příkazy, zákazy</p> <p>- formální spolupráce s rodiči – pasivní role rodičů</p> <p>- uzavřenost školy vůči veřejnosti</p> <p>- nemožnost pracovat jinou metodou než klasickou</p>	

13,2 % pedagogů z KZŠ pracovalo i na jiném typu školy, nejde o přímo jiný typ, ale o venkovské školy. Rozdílnost uvádějí v možnosti uplatnění svých nápadů, v celkové pracovní atmosféře, v menších třídách je lepší komunikace s dětmi i rodiči.

18,9 % pedagogů z WŠ pracovalo i na jiné škole, většinou běžného typu a přibližně polovina za totalitního režimu. Rozdíly vidí v přístupu k dítěti, v potlačování jeho individuality (děti se chápou jako celek třídy) a v pasivní roli rodičů. Některým nebylo umožněno pracovat podle svých nápadů, museli se držet zavedeného postupu.

## **8 Shrnutí výzkumné práce**

### **8.1 Rodiče**

Rodiče z klasických základních škol si tento typ školy vybírají především z důvodu krátké vzdálenosti od domova (bezpečnost dětí) a s ohledem na dřívější dobrou zkušenost (starší dítě), rodičům velmi záleží na získaných vědomostích, již se neptají po způsobu výuky. Za dobré považují možnost velkého výběru ze zájmových útvarů. Pro rodiče WŠ je velice důležité respektování individuality jejich dítěte a také filosofické pozadí pedagogické činnosti, školu vybírali ze zájmu o danou alternativu.

Pojem spolupráce si oba typy rodičů představují zcela odlišně. Rodiče KZŠ vidí ve spolupráci především svoji účast na akcích pořádaných školou a společné řešení vzniklých problémů, kdy škola je brána jako hlavní pomoc. Rodiče WŠ kladou důraz na otevřenou komunikaci, vidí spolupráci ve vstřícnosti z obou stran a ve vzájemné pomoci. Podílení se na činnostech školy uvádějí také, ale není tím hlavním. Důležitá je pro ně samotná osoba učitele.

Rodiče obou typů škol uvádějí podobné způsoby spolupráce se školou – podílejí se na společných akcích, besídkách, slavnostech, jarmarcích, pomáhají materiálně, ale spolupracují teprve tehdy, jsou-li k tomu vyzváni. Zvláštním způsobem spolupráce u rodičů WŠ jsou pravidelné rozhovory o dítěti s učiteli, rodinné návštěvy, tyto formy jsou rodiči WŠ chápány jako samozřejmost, nutnost.

Rodiče z KZŠ cítí před učiteli určitý respekt, nepovažují se za partnery, ale za laiky. Připadá jim, že s pedagogy neumí mluvit. Rodiče WŠ tyto pocity nemají, jen by potřebovali více času pro individuální rozhovory o svém dítěti. Formy spolupráce se rodičům obou typů škol zdá jinak dostačující.

Rodiče obou typů škol se shodují na tom, že společná spolupráce má vliv na to, jak se dítě ve škole cítí. Dítě vnímá spojitost rodič – škola, pokud jsou vztahy bezproblémové, dítě je ve škole jistější, klidněji pracuje.

Rodiče KZŠ vidí přínos spolupráce v tom, že pedagog na jejich dítě jinak, lépe pohlíží. Rodiče WŠ vidí přínos spolupráce kladně v tom, že jejich dítě cítí spojitost školy a rodiny, cítí se bezpečněji a klidněji.

Oba typy rodičů se dívají na spolupráci trochu jiným způsobem. Z dotazníků vyplývá, že pro rodiče waldorfských škol je velice důležitý způsob práce s dětmi, oboustranná spolupráce a také filosofické pozadí pedagogické činnosti. Rodiče nevidí pod spoluprací jen fyzickou účast na akcích a materiální pomoc, ale také práci na komunikaci, na výchově dítěte.

Naopak rodiče z klasických základních škol pokládají za základ spolupráce právě účast na společných akcích, ke kterým jsou vyzváni, ale již se nezabývají pozadím pedagogické činnosti, považují školu hlavně za místo pro získávání vědomostí, spolupráci berou jako povinnou, aby dítě nemělo potíže.

## 8.2 Pedagogové

Důvod výběru konkrétní školy se u obou typů pedagogů lišil. Pedagogové KZŠ si většinou místo vybírali podle místa bydliště. Pro několik pedagogů byly důležité kvalitní pomůcky. Několik uvedlo jako důvod způsob organizace a vedení školy. Pro učitele WŠ byl při výběru školy velice důležitý jiný pohled na dítě jako na celého člověka, nejen na intelekt. Zaujala je také filosofie školy, která korespondovala s filosofií pro ně důležitou.

Pedagogové obou typů škol si představují pod pojmem spolupráce především vzájemnou pomoc a pochopení. Učitelé KZŠ pod spoluprací vidí zejména společné akce školy, komunikaci a zapojení rodičů do života školy. Učitelé WŠ naopak uvádějí důležitost společné výchovy dítěte. Jedině tak se dítě může harmonicky rozvíjet.

Pedagogové z obou typů škol jednoznačně pocítují spolupráci jako nezbytnou a potřebnou. Na prvním místě uvádějí jednotné působení na dítě jak ze strany rodiny, tak i školy, je dobré mít společný zájem - dítě.

Formy spolupráce jsou na obou typech škol velice podobné, převažují společné akce - besídky, slavnosti, výlety, jarmarky. Speciální formou u WŠ, kterou pedagogové uvádějí v dotaznících, jsou návštěvy v rodině a pravidelné rozhovory o dítěti.

10 pedagogů z KZŠ a 3 z WŠ uvedlo, že se jim spolupráce s rodiči nezdá dostačující. Někteří z pedagogů z KZŠ uváděli, že rodiče nemají velký zájem spolupracovat. Ostatní ji vidí naopak výbornou.

Všichni pedagogové z obou typů škol se jednoznačně shodli na tom, že jejich spolupráce s rodiči má vliv na rozvoj dítěte a na to, jak se dítě ve škole cítí. Hlavní vliv vidí v tom, že má dítě ve škole pocit jistoty a bezpečí. Oba typy učitelů se shodují v důležitosti jednotné, sladěné výchovy. Důležitá je znalost prostředí (ze strany rodičů), kde se dítě větší část roku pohybuje.

13% pedagogů z KZŠ pracovalo i na jiném typu školy, nešlo přímo o typ školy, jednalo se o školy na menších vesnicích. Rozdílnost vidí zejména v možnosti uplatnění vlastních nápadů a v celkové pracovní atmosféře, rodiny dětí měly ke škole bližší vztah. Zhruba 20% pedagogů WŠ pracovalo na jiném typu školy. Rozdílnost vidí v přístupu k dětem, v potlačování individuality a v pasivní roli rodičů. To může být také z důvodu, že polovina z nich pracovalo v jiném typu školy za totalitního režimu, kdy byl pohled na výchovu a vzdělávání dětí zcela jiný než v dnešní době. Bylo zde uváděno, že daný pedagog nemohl použít nové pracovní postupy.

Z dotazníkového průzkumu jasně vyplývá, že pedagogové obou typů škol vidí spolupráci s rodiči jako nezbytnou a potřebnou pro harmonický rozvoj dítěte. Formy spolupráce jsou velice podobné až na malé výjimky (návštěvy rodin a rozhovory a dítěti ve WŠ). Dotazovaní pedagogové se snaží spolupráci rozvíjet a nabízet rodičům spoustu aktivit.



## **9 Potvrzení hypotéz**

1. Předpokládám, že výběr konkrétního kurikula ovlivňuje kvalitu spolupráce mezi rodiči a školou.

Průzkum potvrdil, že rodiče i pedagogové chtějí navzájem spolupracovat. Prioritní je pro obě strany harmonický rozvoj dítěte. Rodiče chápou pojem spolupráce rodiny a školy rozdílně.

Cílený výběr školy ovlivňuje kvalitu spolupráce mezi rodiči a školou, jak vyplývá z dotazníkového průzkumu.

2. Předpokládám, že filosofie waldorfské pedagogiky má vliv na spolupráci školy a pedagogů.

Rodiče i pedagogové z waldorfských škol vidí jako nutnost jednotné působení na dítě, na jeho rozvoj. Spolupráce je pro ně samozřejmostí a jednoznačně přínosem. Filosofické pozadí waldorfské pedagogiky je pro ně velmi důležité a má vliv na jejich vzájemnou spolupráci.

## **10 Závěr**

V teoretické části bakalářské práce byla rozebrána charakteristika systému waldorfských škol.

Byly zde popsány tradiční i netradiční formy spolupráce mezi rodiči a školou, byly představeny konkrétní formy spolupráce na Waldorfské škole Příbram.

V praktické části bakalářské práce byly v úvodu stanoveny cíle, hypotézy a metody. Hlavním zkoumaným prvkem byla spolupráce ze strany rodičů a strany pedagogů dvou typů škol, zejména její formy a kvalita. Průzkum byl prováděn pomocí dotazníkové metody.

Rodiče z klasických základních škol považují základní školu hlavně za místo pro získávání vědomostí, rodiče waldorfských škol chápou školu jako výchovně - vzdělávací instituci, berou školu jako součást rodinného života.

Některým pedagogům z klasických základních škol chybí otevřenost rodičů, některým rodičům z klasických základních škol chybí pocit partnerství při setkání s pedagogem. Jde jen o nalezení vzájemné souhry, cíl je jasný – dítě.

Spolupráce rodičů a pedagogů je pro harmonický rozvoj dítěte velmi důležitá, zdá se býti nezbytná. Rodiče projevují o spolupráci s pedagogy zájem a naopak současná škola nabízí spoustu aktivit vhodných pro spolupráci. Rodiče se účastní společných akcí, chodí na rodičovská setkání a informují se na výchovu dítěte.

Nalézt soulad ve spolupráci rodičů a pedagogů je velice obtížné, ale také jednou z nejdůležitějších stránek pedagogovy profese. Pokud bude stejná vstřícnost z obou stran, spolupráce bude o to snazší. Hlavním cílem spolupráce rodičů a pedagogů je vždy uspokojení potřeb dítěte. Dítě je ve výchovném procesu to nejdůležitější. Měli bychom to mít stále na mysli.

## **11 Seznam použité literatury**

Baumann, A. Abeceda antroposofie. 1.vyd. Březnice: IOANES,1999. 229 s. ISBN 80-86295-01-X.

Brezinka, W. Filozofické základy výchovy. 1.vyd. Praha: Zvon, 1996. 213 s. ISBN 80-7113-169-5.

Carlgrén, F. Výchova ke svobodě. 1.vyd. Praha: Baltazar, 1991. 263 s. ISBN 80-900307-2-6.

Dostal, J. Alternativní školství. (přednáška) Příbram: WŠ Příbram, 27.2.1998.

Dvořáček, J. Základy pedagogiky pro učitele a vychovatele. 1.vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2004. 144 s. ISBN 80-7290-159-1.

Grecmanová, H., Urbanovská, E. Waldorfská škola. 1.vyd. Olomouc: Hanex, 1997. 145 s. ISBN 80-85753-09-6.

Hájek, B., Pávková, J. Školní družina. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 154 s. ISBN 80-7178-751-5.

Jůva, V. Úvod do pedagogiky. 3.vyd. Brno: Paido, 1997. 108 s. ISBN 80-85931-39-7.

Kolektiv autorů. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. VÚP Praha, 2002. s.10-11.

Kronika WŠ Příbram (interní materiály WŠ Příbram).

Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B., Hrdličková, V., Pavlíková, A. Pedagogika volného času. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.

Rosecká, Z. Malá didaktika činnostního učení. 2.vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006. 98 s. ISBN 80-903397-2-7.

Riško, R. Waldorfská škola. Člověk a výchova – časopis pro pedagogiku R.Steintera. 2003, VII. ročník, č.3-4, s. 73.

Smolková, T. Na cestě od lilie k růži. 1.vyd. Praha: Maitrea, 2008.136 s. ISBN 978-80-87249-02-4.

Steinemann, R. Vyučování pro život. (přednáška) Příbram: WŠ Příbram, 23.9.2003.

Vzdělávací program WŠ Příbram. 1996. s.9.

## **12 Přílohy**

Příloha č.1 Dotazník pro rodiče, kteří mají dítě ve waldorfské škole

Příloha č.2 Dotazník pro rodiče, kteří mají dítě v klasické základní škole

Příloha č.3 Dotazník pro pedagogy pracující na waldorfské škole

Příloha č.4 Dotazník pro pedagogy pracující na klasické základní škole

Příloha č.5 Vyplněný dotazník

Příloha č.6 Vyplněný dotazník

Příloha č.7 Vyplněný dotazník

Příloha č.8 Vyplněný dotazník

## Dotazník pro rodiče, kteří mají dítě ve waldorfské škole

1. Proč jste si waldorfskou školu vybrali?

.....  
.....  
.....  
.....

2. Co si představujete pod pojmem spolupráce - rodina a škola?

.....  
.....  
.....  
.....

3. Jak spolupracujete s pedagogy a školou?

.....  
.....  
.....  
.....

4. Zdá se Vám spolupráce dostačující nebo byste volili i jiné způsoby?

ano ne jaké způsoby?

.....  
.....  
.....  
.....

5. Má spolupráce waldorfské školy a rodiny vliv na to, jak se dítě ve škole cítí?

ano ne jaký?

.....  
.....  
.....  
.....

6. Co vzájemná spolupráce dítěti přináší?

.....  
.....  
.....  
.....

7. Myslíte si, že rodič:

a) může spolupracovat

b) má právo spolupracovat

8. Jakým způsobem jste se poprvé dozvěděli o existenci waldorfských škol?

z tisku    od známých    z médií    jak jinak?

.....  
.....  
.....  
.....

# **Dotazník pro rodiče, kteří mají dítě v klasické základní škole**

**1. Proč jste si vybrali právě tuto základní školu?**

.....  
.....  
.....  
.....

**2. Co si představujete pod pojmem spolupráce rodina a škola?**

.....  
.....  
.....  
.....

**3. Jak spolupracujete s pedagogy a školou?**

.....  
.....  
.....  
.....

**4. Zdá se Vám spolupráce dostačující nebo byste volili i jiné způsoby?**

**ano      ne      jaké způsoby ?**

.....  
.....  
.....  
.....

**5. Má spolupráce základní školy a rodiny má vliv na to, jak se dítě ve škole cítí?**

**ano      ne      jaký?**

.....  
.....  
.....  
.....



**6. Co vzájemná spolupráce dítěti přináší?**

.....  
.....  
.....  
.....

**7. Myslíte si, že rodič:**

**a) může spolupracovat**

**b) má právo spolupracovat**

## Dotazník pro pedagogy pracující na waldorfské škole

1. Z jakého důvodu jste si vybrali právě waldorfskou školu?

.....  
.....  
.....  
.....

2. Co si představujete pod pojmem spolupráce - rodina a škola?

.....  
.....  
.....  
.....

3. Potřebujete spolupracovat s rodiči?

ano    ne    proč?

.....  
.....  
.....  
.....

4. Jakým způsobem spolupracujete s rodiči?

.....  
.....  
.....  
.....

5. Zdá se Vám spolupráce dostačující nebo byste volili i jiné způsoby?

ano    ne    jaké způsoby?

.....  
.....  
.....  
.....

6. Má spolupráce waldorfské školy a rodiny vliv na to, jak se dítě ve škole cítí?

ano ne jaký?

.....  
.....  
.....  
.....

7. Pracovali jste i na základní škole klasického typu?

ano ne

Pokud ano, můžete porovnat způsoby spolupráce? Lišily se? V čem?

.....  
.....  
.....  
.....

## **Dotazník pro pedagogy pracující na klasické základní škole**

**1. Z jakého důvodu jste si vybrali právě tuto základní školu?**

.....  
.....  
.....  
.....

**2. Co si představujete pod pojmem spolupráce rodina a škola?**

.....  
.....  
.....  
.....

**3. Potřebujete spolupracovat s rodiči?**

**ano      ne      proč?**

.....  
.....  
.....  
.....

**4. Jakým způsobem spolupracujete s rodiči?**

.....  
.....  
.....  
.....

**5. Zdá se Vám spolupráce dostačující nebo byste volili i jiné způsoby?    ano    ne    jaký?**

.....  
.....  
.....  
.....

**6. Má spolupráce základní školy a rodiny vliv na to, jak se dítě ve škole cítí? ano ne jaký?**

.....  
.....  
.....  
.....

**8. Pracovali jste i na základní škole jiného typu?**

**ano ne**

**Pokud ano, můžete porovnat způsoby spolupráce? Lišily se? V čem?**

.....  
.....  
.....  
.....